

Obsessive Compulsive Disorders **bij dieren**

Kun je eigenlijk wel spreken van een obsessie bij dieren? In de veterinaire gedragswereld zijn sommigen van mening dat je moet spreken van een Compulsive Disorder (CD), je kunt immers niet aan het dier vragen wat voor gedachten het heeft.

TEKST **ESTHER VAN SCHUUR, SECRETARIS NWVG** FOTO **SHUTTERSTOCK**

Volgens de erkend Amerikaanse dierenarts specialist gedrag, dr. Karen Overall, is het vooral belangrijk vast te stellen of er sprake is van een psychopathologie. In lijn met de humane psychopathologie valt het bijvoorbeeld niet meer onder 'normaal gedrag' wanneer een hond zijn eigen poten kapot bijt.

Over de manier waarop de diagnose OCD gesteld wordt bij dieren, is in tegenstelling tot in de humane psychopathologie nog geen overeenstemming. Waar er humaan duidelijke criteria gelden, moet men hierover in de veterinaire gedragskunde nog overeenstemming bereiken. Bij het stellen van een diagnose is het van belang dat deze gebaseerd is op objectieve beschrijvingen van het gedrag, die bijvoorbeeld verkregen kunnen worden door het beoordelen van video's van het gedrag. Daarnaast moet het gedrag in verschillende contexten worden beoordeeld. Een hond die in een kennel een bepaald afwijkend gedrag vertoont, maar hiermee stopt zodra hij uit de kennel gehaald wordt, vertoont namelijk geen pathologisch gedrag, maar heeft een manier ontwikkeld om te kunnen omgaan met de situatie, een 'coping mechanism'.

RICHTLIJNEN

In 2015 heeft de American Animal Hospital Association (AAHA) richtlijnen opgesteld over hoe dierenartsen gedragsproblemen bij honden en katten op een gestructureerde manier kunnen benaderen. Deze *AAHA canine and feline behavior management guidelines* kunt u vinden op www.aaha.org. Idealiter laat u eigenaren vanaf het eerste bezoek aan de dierenartsenpraktijk bij ieder bezoek een zelfde vragenlijst invullen of bespreekt u tijdens het consult steeds dezelfde gedragsvragen. Op deze manier kunt u in een zo vroeg mogelijk stadium vaststellen of er veranderingen zijn die meer aandacht behoeven. Doordat zichtbaar is in welke periode het gedrag is veranderd, kan men vervolgens ook kijken wat er in de tussentijd is gebeurd en kan vaak de aanleiding voor de gedragsverandering worden vastgesteld. Ook kunt u op deze manier iets zeggen over de progressie van het gedrag. Gedrag dat in korte tijd toeneemt of dat het grootste deel van de tijd aanwezig is, heeft meer aandacht nodig dan gedrag dat in bijvoorbeeld slechts 10 procent van de tijd aanwezig is. Je kunt dit vergelijken met de benadering van een epilepsiepatiënt, waarbij dieren met slechts eenmaal

per vier maanden een toeval vaak niet behandeld worden, maar dieren die iedere vier weken een toeval hebben wel.

STEREOTYPE GEDRAG

OCD is een 'anxiety disorder', waarbij herhalend stereotype gedrag wordt vertoond, zoals overmatig likken of bijten van de eigen vacht of huid, herhaalde bewegingen zoals staartjagen of rondjes draaien, afwijkend voedingsgedrag, zoals pica of coprofagie, of hallucinerend gedrag. Het gedrag vindt buiten de normale context plaats of in een frequentie of tijdsbestek dat beduidend groter is dan nodig om het gebruikelijke doel van het gedrag te bereiken. Hoe de OCD eruit ziet is onder andere afhankelijk van het ras. Bij Duitse herders zie je bijvoorbeeld veel staartjagen en hallucinaties en bij labradors en golden retrievers juist overmatig likgedrag en automutilatie. Bij progressie van de aandoening belemmert het compulsieve gedrag de mogelijkheid voor het dier om goed te functioneren in zijn of haar sociale omgeving. Typisch voor een OCD is dat het afwijkende gedrag niet te stoppen is. De benadering van het gedrag door bijvoorbeeld een gedragstherapeut

werkt niet of het dier reageert anders dan verwacht. Pas als niets werkt, kun je spreken van een ware OCD. Het pathologische gedrag stopt hooguit als het dier uitgeput is, gepijnigd wordt of als het dier fysiek wordt tegengehouden. Bij een volledig tot uiting komende OCD reageert

Bij OCD reageert het dier niet meer op pijn of belemmering van het gedrag

het dier zelfs niet meer op pijn of belemmering van het gedrag door mens of dier. In de anamnese is het daarom belangrijk uit te vragen wat er is geprobeerd om het gedrag te stoppen. Het niet effectief zijn van pogingen het gedrag te doorbreken is belangrijke informatie. Karen Overall noemt het voorbeeld van een Dalmatiër met een OCD in de vorm van staartjagen. De eigenaar had zijn hond in allerlei verschillende situaties gefilmd, om vast te

stellen of het gedrag echt niet onderbroken kon worden. Zelfs terwijl het gedrag onmogelijk werd gemaakt, doordat de eigenaar de hond vasthield of tijdens spel met een andere hond, ging het gedrag door of deed de hond verwoede pogingen zijn staart te pakken. Is deze hond geobsedeerd? Karen Overall meent van wel.

BEHANDELING

Bij de behandeling van een dier met OCD dient men te starten met psychofarmaca, zoals Selectieve Serotonine Reuptake Inhibitors (SSRI's) of Tricyclische antidepressiva (TCA's), welke waarschijnlijk levenslang gegeven zullen moeten worden. Aangezien jeuk en pijn gerelateerd zijn aan 'anxiety', op zowel het niveau van het centrale zenuwstelsel als op het niveau van de caudale hoorn van het spinale ganglion (1), is het bij veel patiënten nodig ook alert te zijn op uitingen van huidklachten en pijn en deze in de behandeling mee te nemen. Pas als de medicatie goed werkzaam is, kan worden bekeken hoe het dier ander gedrag aangeleerd kan worden met behulp van gedragsmodificatie. Vaak is dit een flinke zoektocht. Tot slot zijn regelmaat en controle van groot belang bij de behandeling van OCD's. Een verandering in de omgeving kan het gedrag weer triggeren, aangezien de aanleg ervoor niet is verdwenen. Zo kwamen bij de staartjagende dalmatiër, waarbij de klachten met behulp van onder andere clomipramine en gedragsmodificatie bijna volledig onder controle waren, de klachten weer in volle omvang terug toen de dochter het ouderlijk huis verliet om te gaan studeren.

LANGE WEG

Er is nog een lange weg te gaan in de veterinaire wereld om de diagnostiek en behandeling van OCD's op hetzelfde niveau te krijgen als humaan.

Maar als we allemaal dezelfde werkwijze aanhouden en onze bevindingen in een internationale database zouden verzamelen, dan zou het vrij snel mogelijk zijn om de nodige informatie te verzamelen om ook veterinair een wetenschappelijke basis te hebben op basis waarvan consensus bereikt kan worden over de benadering van honden en katten met een mogelijke Obsessive Compulsive Disorder.

REFERENTIE:

1. Lagerström, M.C., *et al.* (2010). *VGLUT2-Dependent Sensory Nuerons in the TRPV1 Population Regulate Pin and Itch*, *Neuron* **68**: pp. 529-542.

AANVULLENDE LITERATUUR:

1. Overall, K.L., 2013. *Manual of Clinical behavioral medicine for dogs and cats*, Elsevier.

SEMINAR

Dit artikel is gebaseerd op het seminar dat dr. Karen Overall gaf over Obsessive Compulsive Disorders (OCD) tijdens de derde bijeenkomst van de Nederlandse Werkgroep Veterinaire Gedragskunde (NWVG) op 26 september jongstleden. Karen Overall gaf twee lezingen over de terminologie, diagnose, etiologie en behandeling van OCD. Daarna was er ruimte voor inbreng van eigen casuïstieken en discussie, welke begeleid werd door dr. Karen Overall en Valerie Jonckheer-Sheehy (dierenarts, specialist gedrag en voorzitter van de NWVG).